

מסורת הש"ס

(א) מגילת דק"ג, ע"ט, (י) וספתא דברכות פ"ה ה"טו' ע"ט], (ג) דברטס מטנ', [נעלג ג.], (ד) [נעלג ג.], (ס) שקלים פ"א מ"א, מנחות כ"ז: דף קמ"ו; (ו) לקמן ז'; (בכורות י"ז, (ז) [נעלג ג.], (ח) [נע' תוספות סוטה כ. ד"ה כר אשן, (ט) פ"י מיו"ט מ"ג ד"ה ולא נעקדן].

תורה אור השלם

- ואכלו אהם אשר כפר בהם: ללא א"ת: א"ת: דקדש אותם וז' לא יאכלו כי קדש הם: שמות טז לג
- ואכלתן ושבעתן וברכת את יי אלהיך על הארץ והטבה אשר נתן לך: דברים י
- ובל מנחת בלן בלית תהייה לא תאכל: ויקרא ו טז
- וכל ערברך יהיה בשקל הקדש עשרים קרה יהיה השקל: ויקרא כז יכה
- ופדיון מכן חדש תפדה בערברך כסף חמשותף שקלים בשקל הקדש עשרים קרה הוא: מדבריו כז טז
- את אשמו וביא ליה איל תמים מן הצאן ערברך להם אלא תהיה: ויקרא כז יכה
- ואם קד הוא מערברך והעמידו לפני הבהון והעריך אותו הבהון על פי אשר תשיג יד הנהר: וערברכו הבהן: ויקרא כז כ

גהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ימי וכו' ועלם הס"ד ואח"כ מ"ה דקא אכלו קדשיה וכו' אפלת: (ב) (ג) ד"ה נפשות וכו' בערברך דרמיו ל"ל וזכת נפשות נמחק:

גליון הש"ס

תום" ד"ה ולא וכו' וקריין היא כפירבתה ע"י כ"ק דק עט ע"ה תום" ד"ה ששית. וס' ע"כ תום" ד"ה נפשות. חולין דף פד ע"ה תום" ד"ה ענין:

רבינו גרשום

ונזאלין קעלום. וכפרפרש התם: קמ"ל. דאיתנהו במצות דרשא השנה מ"ט אפי"ג דליתנהו בהשטות קרקע איתשתו בהשטות כספיה וזאיתו עבדים כרשורא: ואכלו אותם אשר בופ"י בהם. מלמד שההגים אכילם והבעלים מתכפרים והם אכילם חובה היה ולא יתבעו והוא קמ"ל ואכלו ושבעו בשבעת תלה רחמנהו והא איתתו: לא צריכא דקא אכיל תרומת. תרי כהנים וחד זר אכיל חולין: כל שכן ששוקל. מכאן מחזיק השקל להעמיד השלשכה: אינו חוטא. ואם אינו שוקל אינו חוטא שורשות בידו: ודורשין פקריא [וח]. להנאת עצמן לפטור מן השקלים: [ושלנו חן]. שבאין מתרומת השלשכה חזק אנו וכוילן: לולב מהן: [ולבן]. בוכרי. אבאי אמר אינו חוטא כיון דלא מחזיק הא קא מעייל חולין לעזרה הנהו קרבתה הקלוקחן מחזיק שיתון: דמביי' לחו לצבור. להנהיג שקלים מותר לצבור והא הכי לא נספי מיתיה: א"ל אב"י האי. קרא וכל ערברך לאו להכי אתא אלא להכי אתא לכל ערברך שאתה מעריך לא יהו פחותי. משקל. שאם העריך אדם את חברו ואין ידו משנת ליתן שקל אינו נוטן כלום אבל אם לאחר מכןאן העשירי ישלם עורכו משלם אבל אם משיב יתן שקל יותר אפי' העשירי לאחר דמכיתו כפי שקלים: הכי נמי נימא הוואל ואקיש ערכין לאשם לימא כל דאיתיה בערברין איתיה באיל אשם: [אלא אמר רבא. איצטרך ליתא כהנים סמך]. ישיאל גתא ורבינא אלא עדיפא קא משני. תוס': ח"ג גליון. תימא והלא אתא מתני' ומפקא מהך דרשה ויהי דפריך הכי לא לישתמיט ויהי איתיה הכל יתייבין באשם שומטות ואומדוניגוס כמו דתני הכל מערברין כהנים כו': ערך בולו הוא פתן. תימא מה צריך קרא לעצמי ערך אברים הא לא מתיב מקרא אלא ערך נפש ו"ל תסד"א כיון דאיתיה בערברין ויזכר דאיתיה בערברין ויזכר ערך בולו כיון דערך אינו לפי ערכו ע"כ ערך שלם יהייב. הראשי וז"ל: אחד שהעריך מאה. ע"י בהשטות בסוף המסכת: תום" ד"ה וגזאלין בו' וגו"ה לאו גרים רש"י. גתו. גליון. והנהג בהפקעת קרקע שאין חיובל מפקיע מיד המקדיש אם לו הוא כדרך שמפקיע מיד ישראל נזרעה ואין

נבי דליטנהו בהשטות קרקעות. כלומר ככל דין השטמות קרקעות דהא תנן מוכרין לעולם (א): והך אכילת קדשים משום כפרה הוא דמתיב ואכלו אותם אשר כופר בהם מלמד שהכהנים אוכלין והבעלים מתכפרין (יומא סה): אימא לא מיבעי זימון קמ"ל כו': מאתרפין כו'. אי אכיל חד כהן וחד לוי וחד ישראל. כהן צהדי זר מני למיכל מן החולין הלכך מאתרפין: לא נזרכא אלא לנן בוכרי. צסיפא דמילתא מפרש הא דרשא ז': ששוקל שקלים צאחד צאדר: אינו חוטא. דמפרש לקמן דלא הוו חולין צעורה אע"ג דלכתחילה לא יא' ממיחיד דכתיבי (שמו' נח) לכל יא' העובר על הפקודים ושצט לוי לא נפקד: חוטא. מפרש צמס' שקלים (פ"ה ה"ג) דכתיבו זה ימנו זה צגימטריא י"צ צצנים דליינו נמי שצט לוי דכל העובר מפרש כל העובר ציס סוף: אלא שהכנים דורשין מקרא זה לעצמן. יא' להנאתן ואלא כדן: עלנו הוא. סהרי מתרומת הלשכה הן צאין ואם אנו שוקלין לנשכה נמנאת מנחת העומר ושמי הלחם ולחם הפנים משלנו והיאך נאכלין הכהני כל תאכל. ולדין לית לן הך דרשא דהאי כליל מהיה צמנחת כהן גרירתא כתיב אצל צמנחת צבור ויל צמר רוצא: דמסר להו לצבור וכו'. והלכך לנן בוכרי דפטור להו לכהנים משקלים לאצטרך מתני' ד' למתני דכהן שהעריך עצמו וא' אחר נותן את הערך כשראל דסד"א נ"י קמ"ל טו' (דלא גמירי): לא יסו פחותין מסלע. דעני בערברין נידון בהשג יד דכתיב (ויקרא ט) על פי אשר תשיג יד הנהר וגו' ופחות מסלע לא יתן לעולם כדאמר צפ"י שני (לקמן ט): איין בערברין פחות מסלע ומייתין טעמא מהאי קרא וכיון דלהכי אתא לא הוה ס"ד למדרש לדרשא אחריתי למפטור כהנים מערברין ומתני' לא איצטרך: כהנים נפטרו מפדיון הבן צפ"ק דכבורות (ד). מק"ל אם פטורו את פי ישראל צמנצב ק"ו את של עצמן: ס"י דליטנהו צמנצב אשם. והא שרצל יניחו אלא ודאי הכי לא דרשי ואכתי מתני' למה לי למיתני כהנים ולוים וישראלים: והעמידו לפני הכהן. עני שהעריך את עצמו או את אחר: ולא כהן לפני כהן. הלכך כהן לימיה בערברין דאי עני הוא לא קרינא ציה והעמידו לפני כהן קמ"ל מתני': וערברין לאתויי נ"ו. כלומר אמר מר לעיל הכל נערברין לאתויי מנוול ומוכה שחין ז': ערך פסוס. לקמן [ע"ג] מפרש וכולה צרייתא מפרש לקמן: ערך אבריו. אמר ערך ידי עלי לא אמר כלום דאין ערך לאיצנים אצל אשם אמר דמי ידי. עני נותן דמי ידו: שטנשה פלוני די. שאם אמר ערך ראשי או ערך כבידי: ס"ל נפשות. צנפס תלהרמנא ואשם הערברין דצרשהגשמה כהנים: ערך אבריו. אמר ערך ידי עלי כהן נפשות וכו' נותן ערך כולו: ולא אם הכהן ששם אמר ערך מת זה עלי לא אמר כלום: והעמידו והעריך. גבי עני שהעריך כתיב: ד"א נפשות. למה נאמר שאם לא נאמר נפשות אלא נפש הייתי אומר אין לי אלא אחד שהעריך אחד דכתיבי (ויקרא ט) איש כי יפליא [נדרן] בערברך נפשות (י) דליינו אחד שהעריך אחד: דבר אחר נפשות. למה נאמר שאם אמר נפש הייתי אומר אין

דחולין (דף ג.) שחט זה שנים או רוצ שנים * ועדיין היא מפרכסת דהיא צנלל העמדה והערכה וי"ל דצמנה אית צה חיותא טפי ויכולה לעמוד והא דנקט מפרכסת משום דלא הויה צבילה נקט לה (י) וכרץ עיון דשפטיה דקרא דהעמידו והעריך גבי נודר (יד) דכתיב בההוא קרא ע"כ אשך תשיג יד הנהר יעריכנו ופוסס הוא נודר והעריך דמתנן צמס' שמתות (י) ומנא לן (כ) מוהעמיד ע"פ [דכתיב] דההוא קרא גבי מפרש לומר שלא יהא נערך: אחד שהעריך מאה מנין. כהן שאמר ערך פלוני ופלוני ערך דאזכיר ערך צלשון יחיד (ז) דס"ד לא הוי ערך קמ"ל: וכמה

אלא להאלין (צ"ס), [מתנימין בלימתיג (ש"ס), (טו) תיבות דלא גמירי היו צדיק' כסוף ד"ה חוטא וע"ס גהת סה"י (י)העקן לטוף ד"ה דמכר וז"ל]מן כחז מוקמוס לעיל דג"ה אלא שהכנים (טו) ערברך אבר שהשטת: (ש"ס), (י) השטות כספיהם גבי יונל דלא מתיב כספרא שצט ז' כספרי ליתא מלת כעשית וע"ס הוא וכן להלן, (טו) הס"ד ומי"ד מאתרפין (צ) דלא מני למימד שדורשין [נמיכת משום נמחק] (ש"ס), [לא] ואיתנהו בדמיים איתנהו בערברין ואכתיס יונל דמיים הס"ד [והסאל נמחק] (ש"ס), [ה"ל] גורס הוואל איתנהו אכריס דמיים איתנהו גמי בערברין הס"ד, [כן] בערברין הוא דאיתרבי מנוול מעריך [והסאל נמחק] (ש"ס), [כן] דהועמיד דמכי בההוא קרא כו' שלא יהא נערך (צ"ס), [כן] אפי"ה ס"ד דלא הוי (צ"ס),

שיטת מקובצת

לו א מיי פ"ה מה'ל מגילה הלכה א סתם עשין ד טוש"ע ב מיי פ"ה מה'ל בריכות ג' ח' ח' ג מיי פ"ה מה'ל שקלים הלכה ט: לה ד מיי פ"ה מהלכות ערכין הלכה ט: ב ה מיי פ"ב מה'ל ערכין הלכה ב' א מיי פ"ה מה'ל הלכה יג: ב' ד מיי שם הלכה יט.

מוסף רש"י

וגזאלין לעולם. לפי שנאמר בישראל מנכר צמי ערי חומה (ויקרא כה) ואם לא יגאל עד מלאת לו שנה מתימה נחלטו אצל צלויים נאולת עולם מהיה ללוים, ולפי שנאמר בישראל המוכר שדה אחוזה (שם) במספר שני תבואות ימכר צלויי מומר לגאול פחות משמי שנים, אצל לויים וגזאלין מיד. לפי שנאמר במקדש שדה אחוזה (שם) ואם לא יגאל את השדה בעלים ומכר גובר את השדה לאם אחר לא יגאל עד אלא ויאלה לכהנים ויגאל, הלויים וגזאלין לעולם, והאי דאמר הכא לימנהו צמנצב דאמר קמי' תמקדיש שדה אחוזה ולא גאלה ומכרה גובר, אלא יונל מפקיע מיד המקדיש אם לוי הוא, כדרך ששפקיע מיד ישראל (ד"ה ב.ס.), נהי דליתנהו כו'. קמ"ל גרסיין ולא גרסיין נהי דלימנהו בהשטות קרקעות נהי דלא ודאי איתנהו, בין שלקחים וכו' משתאל מחזירין ויגאל, דלא נפקי לויס מכלל כל מלות והדינן, בין שלקחו ישראל מהן מן האפליס אתה ששטת לחון לעריהם, וילא יונל, אפילו כמי ערי חומה שאין חזרין לישראל ויגאל חזרין להם, דכתיב (ויקרא כה) ואשר יגאל מן הלויס וגו' (ד"ה ט.ס.) וישראל מעמדן. עומדין על ממדיו צמיר בשעת הקרבן, דמתנן במסכת תענית (כז.) תשמרו להקריב לי מעמד, היאך שומר אם אינו שומר על גביו, מיקטו גיבויים הרשעוים כ"ד משמרות על כל משמר ומשמר היה מעמד כו' (מגילה ג.) הכל מערברין, אם אמר על אחד ערך פלוני עני נותן ערך אותו שומר עני שני, והעריך יתן לפי העניס הכמות כפרשת ערכין ואחר שנות הערברים חוליים (ש"ל ב.) אלא לבן בוכרי. האומר אין הכהנים מייעטם בעולם (מנחות כ.א.) כל כהן ששוקל. שמיא שקלו לנשכה אחר, אינו חוטא. ומתקמר אינו חוטא מכלל דלכתחילה לא מיחייב, ועממא מפרש במסכת שקלים דכתיב לא יעביד על הפקודים, ושצט לוי לא נפקד, ואפי"ג דלחא למימר הא מיתיה חולין לעויה, אפילו הכי אינו חוטא, דמפרש לקמן (ש"ס), שאינו שוקאל חוטא. דכל הלאוי יפקד קאמר, דהייט מנן כ' שנה ומעלה (ש"ס טו) בשקלים מפרש עממא דכתיבו זה ימנו, זה צגימטריא שנים עשר צצנים, והיינו זה שצט לוי, וכל העובר מפרש הכהן כל העובר ציס סוף (ש"ס כ.א.) אם אלו עתים שקלים לנשכה נמנא, שאין ק"פ משלנו, שהיי כל הקריצת מן הלשכה אלא וי יחתן וכן ואכל לא דרש וכל מנחת כהן אלא צמנחה שבתין מיתא מנימו כפי עצמו, משום הכי אמר חוטא (ש"ס טו.)

שינויי גוסהאות

[א] לא צריכא לטבולי ענדוסת (ש"ס) [ב] סד"ל. קמ"ל ואכלת רשעיתא וברכת כתיב והני בהנים לפרהה אכילי דכתיבי ואכלו אותם אשר כופר בהם קמ"ל ואכלת אמר דתמנהו והא איצטרך ל' [א] לא ליצטרפור (ש"ס) [ב] אמר רבה לא (ש"ס) [ג] ענורן ערך מן כסדי גרס כובדי, ו' ומסר להו לצינור (ש"ס) [ד] הסנן והעריך אותו הבהי שקל לפני כהן ולא (ש"ס) [ה] ערך סתם (ש"ס) [ו] כהלכ המנהל, [ט] נותן ואינו נותן ערך אבריו יטל (ש"ס), [ז] ל"ל דרבה, [יא] לא מהיחייבי דמכיו כל העובר (ש"ס) [יב] כל, שנות ל' רש"י, [יג] דלא גמירי

אלא להאלין (צ"ס), [מתנימין בלימתיג (ש"ס), (טו) תיבות דלא גמירי היו צדיק' כסוף ד"ה חוטא וע"ס גהת סה"י (י)העקן לטוף ד"ה דמכר וז"ל]מן כחז מוקמוס לעיל דג"ה אלא שהכנים (טו) ערברך אבר שהשטת: (ש"ס), (י) השטות כספיהם גבי יונל דלא מתיב כספרא שצט ז' כספרי ליתא מלת כעשית וע"ס הוא וכן להלן, (טו) הס"ד ומי"ד מאתרפין (צ) דלא מני למימד שדורשין [נמיכת משום נמחק] (ש"ס), [לא] ואיתנהו בדמיים איתנהו בערברין ואכתיס יונל דמיים הס"ד [והסאל נמחק] (ש"ס), [ה"ל] גורס הוואל איתנהו אכריס דמיים איתנהו גמי בערברין הס"ד, [כן] בערברין הוא דאיתרבי מנוול מעריך [והסאל נמחק] (ש"ס), [כן] דהועמיד דמכי בההוא קרא כו' שלא יהא נערך (צ"ס), [כן] אפי"ה ס"ד דלא הוי (צ"ס), צריך למחוקו וד"ס נהי דליתנהו בכל דין השטמת קרקע שאין חיובל מפקיע שדה אחוזה שלחן כדרך שמפקיע מישראל ולישנא דפסיקתא נקט. הראש"י ז"ל: ד"ה וחד דאבילת' קדשים כי מה שאין בפורד תנא. גליון ומיהו נראה דברת השתא אוליגן ולא מותא. הראש"י ז"ל: ד"ה ולא חוצאי בו' והדאי בכלל תעמדת והערבת. גליון. והראש"י תריך דלא דמי דשחושת אפי"ס שאינו יכולת לחיות עררין שי בה כח חיות ויכולת לעמוד לפי רגע אבל גוסס אפי"ס שיכול לחיות כח נחלש ולא ידו בעמדה הוא: בא"ר דברבי' בההוא קרא ק"פ אשר תשיג לוי. גליון. תימא והאי קרא במעריך כתיב דכתיב על פי אשר תשיג יד הנהר יעריכנו והכחן ומעריך גופיה לא עבי העמדה והערבת, דהא קיימא לן דאפילו גוסס נודר ומעריך ואמאי מצרכין העמדה לעריך דלא כתיב ביה העמדה וצ"ע. ומורי אמר שראה כפי רש"י ז"ל בהמוש שפי' שלעורך היה מעמיד ומעריך על פי אשר תשיג יד הנהר, ומיהו ק"ק דלעיל משמע דאמעריך קאי דרייקין ישראל לפני כהן וכו' ואמעריך קאי וצ"ע. ע"כים בגליון פורשי" כ"י:

הכל מערביכין פרק ראשון ערביכין

ד.

ומהו גזאלין לעולם לפי שנאמר בישראל המוכר שדה אחוזה (ויקרא כה) במספר שני תבואות ימכר לך שאינו מותר לגאול צפחות משמי שנים אצל לויס וגזאלין מיד לפי שנאמר [בישראל המוכר בית צבתי ערי חומה ואם לא יגאל עד מלאת לו שנה מתימה נחלטו אצל צלויים נגאל לעולם שנאמר] גאולת עולם תהיה ללוים לפי שנאמר במקדש שדה אחוזה (ש"ס) ואם לא יגאל את השדה לאש אחר לא ומכר [גזברן] את השדה לאש אחר לא יגאל עוד אלא מתחלקת לכהנים ציובל והלויס וגזאלין לעולם והא דאמר הכא לימנהו צמנצב דאמר קמי' תמקדיש שדה אחוזה (ש"ס) ואם לא יגאל את השדה בעלים ומכר גובר את השדה לאם אחר לא יגאל עד אלא ויאלה לכהנים ויגאל, הלויים וגזאלין לעולם, והאי דאמר הכא לימנהו צמנצב דאמר קמי' תמקדיש שדה אחוזה ולא גאלה ומכרה גובר, אלא יונל מפקיע מיד המקדיש אם לוי הוא, כדרך ששפקיע מיד ישראל (ד"ה ב.ס.), נהי דליטנהו בהשטמת קרקע ע"כ דהא דכרז ששפקיע מיד ישראל. עכ"ל רש"י: **וגזאלין** דעו"ב. (דף כט.) לא גרים רש"י נהי דליטנהו בהשטמת קרקע משום דמשמע שאין חזרת לכהנים ציובל והא לימא ומיהו הכא פ"י יפה וקלת קשה מה שיכי השמטת יין קרקע גבי יונל דלא תניא כספרי צמנצב היובל הואת זאת מוילאי' עבדים יא' (כנענים) ואין השציעית מוילאי' עבדים (כנענים) ק"ו ליוצל שמשמט ומה אם השציעית שאינו מוילאי' עבדים משמטת יונל שמוילאי' עבדים אינו דין שמשמט ת"ל וזה דבר השמטה שמטה משמטת ואין יונל משמט אלמנא אין יונל משמט כספים ומיהו י"ל מקצת שיך השמטת כספים גבי יונל דאין שציעית נוהג אלא צומן שהיובל כפרה היא דכתיב ואכלו אותם אשר כופר בהם וגו' מלמד שהכנים אוכלים והבעלים מתכפרים אימא לא מיבעי זימון קמ"ל כו' מאתרפין אי אכלו חד כהן וחד לוי וחד ישראל כהן צהדי זר מני אכיל מן החולין הלכך מאתרפין ל"ה. ומנאך נראה דג' צני אדם המודרים הנאה הם מזה אינן מאתרפין כיון דאין אחד מהן יכול לאכול עס חבירו ומיהו נראה דג' צני אדם המודרין אינה לה היתר לזר אפי' בשאלה מה שאין צמודד הנאה וצבצכות (ד' מה. ד"ה אהל) הארכתי: כל כהן ששוקא חוטא. דרשית זה ימנו י"צ צצנים צגימטריא ז"ה וה"נ מני למימר כל לוי שאינו שוקל אלא משום דלא מני למימר מן משום שדורשין מקרא זה לעצמן: **ערך** בולו הוא נותן ואינו משום דלדס יודע ערך דאין ערך לאצריס וגמר ואמר לנו כל העכרס כולם קמשמע לן ועוד י"ל דסד"ה הוואל [א] ואיתנהון אכריס (ישנו) צדמיס (צאצריס) איתנהו [נמנן] בערברין: **נפשות** וא' המת. ואף על גב דאסור צמנצב מן המורה ולאו דמיס דלמור: המורה ולאו דמיס דלמור: **ערך** דלמור: **ואינו** דלמור: **סד"ה** דלמיה: **בערברין** כן הוואל ואחריו מנוול ומוכהשחין דלמיה צדמיס: **ולא** אוציא את הגוסס ת"ל והעמיד והעריך. **ואם** הוא כג' פ"צ וי"ל דצמנה אית צה חיותא טפי

אלא להאלין (צ"ס), [מתנימין בלימתיג (ש"ס), (טו) תיבות דלא גמירי היו צדיק' כסוף ד"ה חוטא וע"ס גהת סה"י (י)העקן לטוף ד"ה דמכר וז"ל]מן כחז מוקמוס לעיל דג"ה אלא שהכנים (טו) ערברך אבר שהשטת: (ש"ס), (י) השטות כספיהם גבי יונל דלא מתיב כספרא שצט ז' כספרי ליתא מלת כעשית וע"ס הוא וכן להלן, (טו) הס"ד ומי"ד מאתרפין (צ) דלא מני למימד שדורשין [נמיכת משום נמחק] (ש"ס), [לא] ואיתנהו בדמיים איתנהו בערברין ואכתיס יונל דמיים הס"ד [והסאל נמחק] (ש"ס), [ה"ל] גורס הוואל איתנהו אכריס דמיים איתנהו גמי בערברין הס"ד, [כן] בערברין הוא דאיתרבי מנוול מעריך [והסאל נמחק] (ש"ס), [כן] דהועמיד דמכי בההוא קרא כו' שלא יהא נערך (צ"ס), [כן] אפי"ה ס"ד דלא הוי ערך קמ"ל: וכמה

צריך למחוקו וד"ס נהי דליתנהו בכל דין השטמת קרקע שאין חיובל מפקיע שדה אחוזה שלחן כדרך שמפקיע מישראל ולישנא דפסיקתא נקט. הראש"י ז"ל: ד"ה וחד דאבילת' קדשים כי מה שאין בפורד תנא. גליון ומיהו נראה דברת השתא אוליגן ולא מותא. הראש"י ז"ל: ד"ה ולא חוצאי בו' והדאי בכלל תעמדת והערבת. גליון. והראש"י תריך דלא דמי דשחושת אפי"ס שאינו יכולת לחיות עררין שי בה כח חיות ויכולת לעמוד לפי רגע אבל גוסס אפי"ס שיכול לחיות כח נחלש ולא ידו בעמדה הוא: בא"ר דברבי' בההוא קרא ק"פ אשר תשיג לוי. גליון. תימא והאי קרא במעריך כתיב דכתיב על פי אשר תשיג יד הנהר יעריכנו והכחן ומעריך גופיה לא עבי העמדה והערבת, דהא קיימא לן דאפילו גוסס נודר ומעריך ואמאי מצרכין העמדה לעריך דלא כתיב ביה העמדה וצ"ע. ומורי אמר שראה כפי רש"י ז"ל בהמוש שפי' שלעורך היה מעמיד ומעריך על פי אשר תשיג יד הנהר, ומיהו ק"ק דלעיל משמע דאמעריך קאי דרייקין ישראל לפני כהן וכו' ואמעריך קאי וצ"ע. ע"כים בגליון פורשי" כ"י: